

KONTRATE BINJAKEZIMI

Perkrahje per Statistikat

Kosove



RAPORT MBI MISIONIN

**3.2.1.3 Harmonizimi i pyetesorit te ASN-se me nevojat e Llogarive
Kombetare**

Komponenti nr 3 Statistikat e Biznesit

Mision i realizuar nga Virginia Balea, Statistikat e Danimarkes

7 deri 11 Prill 2014

IPA 2012

Emri, adresa dhe emaili i autores

*Virginia Balea
Statistics Denmark
Sejrøgade 11
DK-2100 Copenhagen Ø
Denmark
Tel: +40723649647
Email: virginia.balea@insse.ro*

Permbajtja

Permbledhje ekzekutive.....	3
1. Komente te pergjithshme.....	4
2. Vleresimi dhe rezultatet	4
3. Konkluzionet dhe rekomandimet	5
Aneksi 1. Termat e References	7
Aneksi 2. Personat e takuar.....	11

Lista e shkurtesave

ASK	Agjencia e Statistikave te Kosoves
TeR	Termat e References
NACE rev.2	Klasifikimi i veprimtarive ekonomike, revision 2
ASN	Anketa Strukturore e Ndermarrjeve
STS	Statistikat afatshkurta
SUTs	Tabelat ofruese-perdoruese

Permbledhje ekzekutive

Qellimi i misionit ishte te analizohet pyetesori ekzistues i ASN-se dhe i njeiti te rishikohet ne perputhje me kerkesat e BE-se per ASN-ne dhe nevojat e Llogarive Kombetare. Jane shtuar disa kapituj per te mundesuar krijimin e tabelave te ASN sipas Rregullores 295/2008 per industri, ndertimtari dhe sherbime. Jane shtuar edhe kater kapituj te tjere per t'iu pergjigjur kerkesave te Llogarive Kombetare per krijimin e tableave ofruese-perdoruese (SUT) duke u bazuar ne te dhenat per vitin referues 2013.

Nje qellim tjeter i misionit kishte te bente me ceshtjen e dizajnit te mostres per ASN 2014. Eshte siguruar nje dokument mbi menyren e dizajnit te mostres ne menyre te rastesishme. Cilesia e Regjistrimit te Bizneseve duhet te permiresohet ne menyre qe i njeiti te mund te perdoret si duhet si kornize per nxjerrjen e mostres per te gjitha anketat e biznesit.

Duhet te permendet se pengese kryesore per zhvillimin e statistikave strukture te ndermarrjeve eshte numri i kufizuar i kapaciteteve njerezore. Statistikat strukture te ndermarrjeve mbulohen nga dy persona, nderkohe qe Regjistri i Biznesit nga nje person i vetem, i cili gjithashtu merret me ceshtje te mostrimit per statistikat e ndermarrjeve.

1. Komente te pergjithshme

Ky raport misioni eshte pergatitur ne kuader te Projektit te Binjakezimit „Perkrahje per Statistikat”. Eshte misioni i pare me temen Harmonizimi i pyetesorit te ASN-se me nevojat e Llogarive Kombetare, ne komponentin e Statistikave te Biznesit. Ky mision kishte per qellim te beje rishikimin e plote te pyetesorit te ASN-se.

Objektivat konkrete te misionit ishin:

- Rishikimi i ASN-se ne aspektin e perputhjes me rregulloret e BE-se per ASN-ne.
- Dizajnimi i ASN-se ne ate forme qe t'i pergjigjet nevojave te Llogarive Kombetare per perpilimin e SUT.

Konsulentja dëshirojnë të falenderojë të gjithë zyrtarët dhe personat e takuar, për mbështetjen dhe informacionet e vlefshme që kanë dhënë, gjë që ka lehtësuar shumë punën e saj gjatë qëndrimit në Kosovë.

Këndvështrimet dhe vëzhgimet e paraqitura në këtë raport janë ato të konsulentës dhe jo domosdoshmërisht përputhen me këndvështrimet e BE-së, ASK-së apo Statistikave të Danimarkës.

2. Vleresimi dhe rezultatet

Ekspertja ka dhene rekomandime per zhvillimin e punes ne kuader te kohezgjatjes se projektit duke pasur parasysh edhe kendveshtrimin e projektit mbi mundesite e ASK-se per absorbimin e mbeshtetjes, ne vecanti per shkak te numrit te vogel te stafit. Prandaj, ekspertja rekomandon nje koordinim te ngushte ne aspektin e zhvillimit te statistikave te biznesit.

Detyrat prioritare duhet te jene ato qe sjellin me shume perfitime. Pyetesori i ASN-se eshte ridizajnuar per t'iu pergjigjur kerkesave te rregulloreve mbi ASN-se. Prioritet duhet te kene mbledhja dhe perpunimi i te dhenave te ASN-se.

ASN-ja realizohet qe nga viti 2006. Korniza e mostres bazohet ne Regjistrin Statistikor te Bizneseve. Anketa mbulon anekset 1 to 4 te rregullores se BE-se. Regjistri i Bizneseve perdoret si kornize per nxjerrjen e mostres per ASN-ne.

Regjistri ka vetem nje lloj njesie, njesine ligjore. Njesite lokale nuk perfshihen. Te dhenat nga AKRB-ja perfshijne numrin e identifikimit, emrin, adresen dhe informacione te tjera kontaktimi, llojin e pronesise dhe kodin e aktivitetit.

Duke u bazuar ne pyetesorin aktual, tabelat mbi te ardhurat dhe shpenzimet jane riorganizuar ne menyre qe te sigurojne te gjitha variablat e nevojshme per serite ne industri, ndertimtari, tregti dhe sherbime. Variablat komplekse si vlera e prodhimit, vlera e shtuar dhe teprica bruto operative (ang 'gross operating surplus') nuk jane perfshire ne pyetesor, mirepo ekzistojne elementet e nevojshme per llogaritjen e tyre. Ato do te perlllogariten me vone nga stafi i ASN-se ne baze te ketyre elementeve, qe do te grumbullohen. Kapitulli mbi punesimin eshte lene pothuajse sic ka qene. Kapitulli mbi stoqet dhe investimet jane ridizajnuar.

Jane shtuar dhe kapituj/tabela te tjera per t'iu pergjigjur nevojave te Llogarive Kombetare per elaborimin e SUT, kryesisht zberthimi i indikatoreve kryesore sipas njesise mbi llojin e aktivitetit (KAU), zberthimi i konsumit te ndermjetem sipas kategorive, investimet sipas origjines dhe qarkullimi i aktiviteve te transportit sipas llojit te mallrave te transportuar.

Pyetesori i propozuar perfshin 11 kapitujt e meposhtem:

1. Informacione te pergjithshme;
2. Punesimi. Tabela perfshin variablat numrin mesatar te personave te punesuar, punonjesve dhe oret e punuara;
3. Te ardhurat sipas kategorive;
4. Shpenzimet, sipas llojeve;
5. Stoqet;
6. Zberthimi i indikatorëve kryesore (qarkullimi, prodhimi i kapitalizuar, stoqet, punesimi, pagat dhe meditjes, investimet) sipas njesise mbi llojin e aktivitetit (KAU) duke perdorur klasifikimin NACE Rev.2;
7. Konsumi i ndermjetem sipas kategorive;
8. Investimet sipas llojit te asetëve; investimet bruto me pas jane zberthyer ne investime te reja, investime te perdorura dhe riparime te medha;
9. Investimet sipas origjines;
10. Investimet ambientale, dhe
11. Zberthimi i sherbimeve te transportit sipas llojit te mallrave te transportuar

Versioni i ri i pyetesorit eshte bere ne formatin Excel, qe do te perdoret nga kompania pergjegjese per punen ne terren. Forma e dizajnuar mund te perdoret nga ndermarrjet per te plotesuar te dhenat. Format i pyetesorit eshte perfshire ne aneksin A.

Duke u bazuar ne strukturen e re te pyetesorit, ekspertja ka paraqitur edhe rregullat e kontrollit, formula kontrolli dhe korrelacione. Keto jane dhene ne aneksin B.

Gjithashtu, jane ofruar formulat per perlllogaritjen e vleres se prodhimit, vleres se shtuar, kostot e personelit, blerjes se mallrave dhe sherbimeve dhe teprices bruto operative.

Aneksi B perfshin edhe udhezime metodologjie lidhur me perkufizimet dhe mbulueshmerise se variablave kryesore te perfshira ne pyetesor.

Per sa i perket dizajnit te mostres, ka pasur diskutime gjate takimeve me stafin e ASK-se lidhur me metoden per perzgjedhjen e mostres. Eshte rekomanduar qe per ASN-se te perdoret dizajni i mostres se thjeshte te stratifikuar, te perzgjedhur ne menyre te rastesishme. Eshte shperndare nje dokument (aneksi C) mbi alokimin optimal dhe nje shembull se si te perzgjidhet madhesia e mostres.

3. Konkluzione dhe rekomandime

Ne pergjithesi, konsulentet mendojne qe ASK-ja ka nje baze relativisht te mire per statistikat e biznesit ne kuptimin te regjistrave te mire administrative per komunitetin e biznesit dhe marredhenieve te mira bashkepunimi me autoritetet relevante.

Ceshtjet kryesore jane afatet kohore, cilesia dhe dizajni i mostres per statistikat dhe programin statistikor.

Pyetesori i ASN-se eshte rishikuar per te qene ne perputhje me rregulloren e ASN-se dhe per t'iu pergjigjur nevojave te Llogarive Kombetare. Jane shtuar disa kapituj per te adresuar kerkesen per prodhimin e tabelave te ASN-se sipas rregullores 295/2008 per industri, ndertimtari, tregti dhe sherbime. Jane shtuar edhe kater kapituj te tjere per t'iu pergjigjur kerkesave te Llogarive Kombetare per elaborimin e SUT, bazuar ne te dhenat qe do te mblidhen per vitin referues 2013.

Per qellime te mbledhjes se te dhenave dhe kerkesave te BE-se, rekomandohet fuqishem te perdoret NACE Rev.2.

Per sa i perket ceshtjes se mostres per ASN-se, rekomandohet te perdoret dizajni i mostres se thjeshte te stratifikuar, perzgjedhur ne menyre te rastesishme.

Korniza e mostres (regjistri i bizneseve) ndahet ne strata. Cdo ndermarrje perfshihet ne strate ne baze te numrit te punonjesve dhe aktivitetit kryesor (e koduar sipas klasifikimit NACE). Varaiblat e stratifikimit jane: (klasa e madhese) numri i punonjesve te ndermarrjes dhe aktiviteti kryesor (kodi sipas NACE). Varesisht nga nevojat, disa strata mund te perfshihen automatikisht ('exhaustively') ne ankete, p.sh. ndermarrjet me qarkullim mbi 50 000 Euro).

Per qellime te ASN-se ne Kosove, te gjitha ndermarrjet me mbi 10 punonjes mund te perfshihen automatikisht. Per te gjitha stratat, ne moster duhet te perfshihet nje numer minimal i ndermarrjeve. Duhet te perfshihen minimalisht 3 ose 5 ndermarrje per strate, per arsye te ndryshme dhe per te siguruar besueshmerine e te dhenave ne rast te mospergjigjeve. Pesha e perzgjedhjes do te jete sipas Horvitz-Thompson dhe llogaritet si inversi i probabilitetit te perzgjedhjes.

Plani i punes i propozuar:

- Implementimi dhe perkthimi i pyetesorit te ASN-se
Afati kohor: Fundi i majit 2014
- Mbledhja e te dhenave – puna ne terren
Afati kohor: Qershor-Korrik 2014
- Validimi i te dhenave te ASN-se
Afati kohor: Shtator 2014
- Perllogaritja e te dhenave preliminare per vitin referues 2013
Afati kohor: Nentor 2014

Aneksi 1. Termat e References



EU Twinning Project KS12 IB ST 01 Support to Statistics

Termat e References:

Komponenti 3: Statistikat e Biznesit

Aktiviteti 3.2.1.3: Harmonizimi i pyetesorit te ASN-se me nevojat e Llogarive Kombetare

Afatet kohore:

ToR –data: 25 Mars 2014

Fillimi/fundi i aktivitetit: 7 Prill – 11 Prill 2014

Raportimi: 18 Prill 2014

Rezultatet obligative te komponentit:

Rezultati obligativ	Intervenimi	Pike referimi	Burimet e informacionit	Supozimet
Rezultati obligativ 3.2	Anketa Strukturore e Ndermarrjeve Reduktimi i kohes se prodhimit dhe permiresimi i cilesise se ASN-se	<ul style="list-style-type: none"> Raporti i misionit qe pershkruan punen e bere dhe qe do te behet lidhur me pyetesorin dhe dizajnin e mostres 	<ul style="list-style-type: none"> Raportet tremujore te projektit Raportet e misioneve 	<ul style="list-style-type: none"> Kapacitet i mjaftueshem absorbimi Qasja ne te dhenat administrative dhe te anketave Numër i vogël i stafit i involvuar në implementim Stafi punon në detyrat perkatese ne periudhen midis misioneve

Subjekti / qëllimi i aktivitetit 3.3.2.a:

Te konsultohen dhe te punohet me profesionistet e ASK-se ne rishikimin e pyetesorit te ASN-se. pyetesori duhet te rishikohet ne menyre qe te permbushe kerkesat e rregullores se BE per ASN. Gjithashtu, duhet t'i pergjigjet nevojave te Llogarive Kombetare per elaborimin e SUT.

Rezultati i pritur nga aktiviteti 3.3.2a:

Pas ketij misioni, stafi i ASK-se do ta kete me te qarte ceshtjen e dizajnit te pyetesorit dhe mostren e perdorur per elaborimin e SUT per Llogarite Kombetare. Ata do te duhej te jene ne gjendje ta bejne vete nje gje te tille vitin qe vjen. Gjithashtu, do te pergatitet raporti mbi misionin, ku do te pershkruhet puna e bere dhe propozimet per Termat e References per aktivitetet e nevojshme ne komponentin 3.3.

Pyetesori per ASN 2013 do te jete ne perputhje me kerkesat e BE per ASN dhe kerkesat per te dhena nga Llogarite Kombetare (ne vecanti SUT)

Stafi i ASK-se:

Z. Ilir T. Berisha, Drejtor i Departamentit te Statistikave Ekonomike dhe Llogarive Kombetare

Z. Ismail Sahiti, Shef i Divizionit

Z. Hysni Elshani, Shef i Sektorit

Z. Muhamet Kastrati, Menaxher i Databases

Znj. Valdete Navakazi, Zyrtare e Lartë për Statistika Afatshkurta

Znj. Luljeta Krasniqi, Zyrtare e Larte per ASN

Z. BekimBojku, Zyrtar i Larte per Statistika te Energjise, bekim.bojku@rks-gov.net

Stafi i Llogarive Kombetare sipas nevojës

Ekipi i Binjakëzimit i ASK-së:

Udhëheqës i projektit Z. Ilir T. Berisha, Drejtor i Statistikave Ekonomike dhe Llogarive Kombëtare, Ilir.T.Berisha@rks-gov.net

Homologu i RTA, Znj. Teuta Zyberi, Zyrtare e Lartë për Marrëdhënie me Jashtë, teuta.zyberi@rks-gov.net

Ekspertja e vendeve anetare:

Znj. Virginia Balea, Konsulente e Larte, Statistikat e Danimarkes, Virginia.balea@insse.ro

Ekipi i Projektit të Binjakëzimit:

Z. Per Knudsen, RTA, pkn@dst.dk

Znj. Nora Zogaj, Asistente e RTA, nzogaj@yahoo.com

Pershkrim i historikut per aktivitetin

Gjate misionit te pare ne komponentin e Statistikave te Biznesit, ne kuader te projektit, "Vleresimi i pergjithshem i Statistikave te Biznesit dhe prioritetizimi i veprimeve (3.1.1)" dy ekspertet daneze, Peter Ottosen and Søren Netterstrøm, theksojne lidhur me ASN-se:

Çështja më e rëndësishme është që të ketë të dhëna të gatshme për Llogaritë Kombëtare në një fazë më të hershme.

Metodat për përzgjedhjen e mostrës, imputimin dhe vlerësimin mund të kenë nevojë të rishikohen.

Arsyeja kryesore për disponueshmërinë e vonshme të të dhënave është vonesa ne mostrën e RSB. Kjo çështje duhet të adresohet nga RSB dhe duhet te behen disa përmirësime për vitin 2013. Pasi të mblidhen të dhënat, ato verifikohen, të dhënat e munguara merren nga njësitë më të mëdha (+200 punonjës) ose imputohen. Kjo zgjat 2 muaj. Projekti duhet t'i kete parasysh këto çështje në mënyrë që të gjenden mënyra për të përmirësuar më tej afatet kohore.

Pyetësori dhe metodat për vlerësime duhet të shqyrtohen dhe rishikohen, nëse është e nevojshme.

Duhet të përgatitet një plan zhvillimor afatgjatë për të ardhmen.

Gjate nje misioni te realizuar nga Clementina Ivan-Ungureanu, u vleresua se eshte e nevojshme te realizohet nje mission per te punuar rreth pyetesorit dhe dizajnit te mostres ne menyre qe te kete ne dispozicion te dhenat e nevojshme per perpilimin e SUT, te planifikuar per vitin 2015.

Ne planin afatgjate, permiresimet kryesore/reduktimet e kohes se prodhimit per ASN-se do te rrjedhin nga regjistri statistikor i permiresuar. Megjithate, keto permiresime do te realizohen gjate pjeses se dyte te vitit 2014 dhe pjesen e pare te vitit 2015, keshtu qe nuk do te ndikojne ne cilesine ose kohen e prodhimit te ASN-se 2013.

Lista e dokumenteve, qe duhet te sigurohen para misionit:

- Raporti i Vlerësimit të Adaptuar Global (AGA)
- Programi i Statistikave Zyrtare 2013 -2017
- Plani i Zhvillimit Strategjik 2009- 2013
- Metodologjia e ASN-se
- Raporti mbi misionin Vleresimi i pergjithshem i Statistikave te Biznesit dhe prioritetizimi i veprimeve 3.1.1
- Raporti i misionit te Ivan-Ungureanu

Aktivitetet e pritura jane:

- Takim pune me stafin e ASK-se lidhur me dizajnin e pyetesorit dhe mostren

Produkti i pritur:

- Raporti mbi misionin – sipas modelit per raportim
- Plani i detajuar per aktivitetet e ardhshme ne komponentin 3.2 ne projektin e binjakezimit

Aneksi 1. Programi, Prill 2014

Dita	Vendi	Koha	Ngjarja
1	ASK	09:00	Hyrje
		09:15 – 16:00	Takim pune: Dizajni i pyetesorit dhe mostres per ASN
2	ASK	09:00- 16:00	Takim pune: Dizajni i pyetesorit dhe mostres per ASN
3	ASK	09:00- 16:00	Takim pune: Dizajni i pyetesorit dhe mostres per ASN
4	KAS	09:00	Takim pune: Dizajni i pyetesorit dhe mostres per ASN
5	KAS	09:00	Pergatitja e raportit
		10:30	Pushim
		10:00	Pergatitja e raportit
		12:00	Pushim
		13:15	Takim me eksperten, udheheqesin e komponentit dhe RTA

Aneksi 2. Personat e takuar

ASK:

Z. Ilir T. Berisha, Drejtor i Departamentit te Statistikave Ekonomike dhe Llogarive Kombetare

Z. Ismail Sahiti, Shef i Divizionit

Z. Hysni Elshani, Shef i Sektorit

Z. Muhamet Kastrati, Menaxher i Databazes

Znj. Valdete Navakazi, Zyrtare e Lartë për Statistika Afatshkurta

Znj. Luljeta Krasniqi, Zyrtare e Larte per ASN

Ekipi i projektit:

Per Knudsen, RTA

Nora Zogaj, asistente e RTA